

MAMLAKATIMIZDA AHOLINI UY-JOY BILAN TA'MINLASH SIYOSATI

Matyakubov Nurbek Raimberganovich, Urganch innovatsiyalar universiteti Yoshlar masalalari va ma'naviy-ma'rifiy ishlar bo'yicha prorektori

HOUSING POLICY IN OUR COUNTRY

Matyakubov Nurbek Raimberganovich, vice-rector for youth issues and spiritual and educational affairs of Urganch University of Innovations

ЖИЛИЩНАЯ ПОЛИТИКА В НАШЕЙ СТРАНЕ

Матякубов Нурбек Раимберганович, проректор по делам молодежи и духовно-просветительской работе Ургенчского инновационного университета

Annotatsiya: 1991-2021-yillarda aholini uy-joy bilan ta'minlash davlat siyosatining ustuvor qismlaridan biri sifatida qaralgan. 2000-yilgacha bo'lgan davrda aholini, asosan, ma'lum bir iqtisodiy ko'mak orqali uy-joy bilan ta'minlashga qaratilgan ishlar amalga oshirilgan bo'lsa, 2010-yildan aholini turar joy bilan ta'minlashda ularga uylar qurib berish tendensiyasi kuchaygan.

Kalit so'zlar: Uy-joy siyosati, mahalliy budjet, korxonalar va tashkilotlar mablag'i, qonun, shaharsozlik, qurilish, imtiyoz, siyosat.

Abstract: In 1991-2021, providing the population with housing was considered as one of the priority parts of the state policy. In the period before 2000, the work aimed at providing the population with housing was carried out mainly through certain economic support, but since 2010, the trend of building houses for the population has increased.

Key words: Housing policy, local budget, funding of enterprises and organizations, law, urban planning, construction, privilege, politics.

Аннотация: В 1991-2021 годах обеспечение населения жильем рассматривалось как одно из приоритетных направлений государственной политики. В период до 2000 года работа по обеспечению населения жильем велась в основном за счет определенной экономической поддержки, однако с 2010 года усилилась тенденция строительства домов для населения.

Ключевые слова: жилищная политика, местный бюджет, финансирование предприятий и организаций, право, градостроительство, строительство, льготы, политика.

Kirish. Aholi soni o'sishi bilan tabiiy ravishda uy-joyga bo'lgan talab ham oshib boradi. Shu bilan birgalikda, hozir global miqyosda past va o'rta daromadli aholining uy-joy sotib olish qobiliyatining pasayishi kuzatilmogda. Agar uy-joy ta'minoti sezilarli darajada oshirilmasa, va inklyuziv ipoteka bozori rivojlantirilmasa, uy-joyga muhtoj oilalar, ayniqsa, yoshlarning kelajakda uy egalari bo'lish imkoniyati yanada cheklanadi. Chunki uy-joy bo'yicha xarajatlar

odatda, aholi xarajatlarining katta qismini tashkil qiladi. Ijtimoiy yo'naltirilgan bozor iqtisodiyoti sharoitida aholini uy-joy bo'yicha qo'llab-quvvatlash bir paytning o'zida mazkur xarajatlarni qisqartirish imkonini berib, aholi iste'molini ko'paytiradi va shu orqali iqtisodiy faollik ortadi. Shu bilan birga, o'tkazilgan tadqiqotlarga ko'ra, uy-joy bo'yicha davlat tomonidan ko'rsatiladigan yordamlar mamlakatda kambag'allikni kamaytirishga hamda ijtimoiy notenglikni

<https://orcid.org/>

0009-0006-1874-101X

e-mail:

[matyakubovnurbek930](mailto:matyakubovnurbek930@gmail.com)

[@gmail.com](mailto:matyakubovnurbek930@gmail.com)

qisqartirishga katta hissa qo'shadi [1]. Maqoladan ko'zlangan maqsad 1991-2021-yillar kesimida O'zbekistonda aholini uy-joy bilan ta'minlash siyosatining tarixiy bosqichlarini ko'rib chiqish hisoblanadi.

Adabiyotlar tahlili va metodologiyasi.

O'zbekiston o'z mustaqilligini qo'lga kiritgandan so'ng uy-joy sohasida bir qancha islohotlarni amalga oshirgan. Mazkur islohotlarning asosini aholini sifatli va qulay turar joy bilan ta'minlash tashkil etgan. Shundan kelib chiqqan holda, 1991-2021-yillar oralig'ida aholini uy-joy bilan ta'minlashga qaratilgan bir qancha ishlar amalga oshirilgan.

Sovet davrida uy-joy qurilishi to'rt usulda – mahalliy budjet, korxonalar va tashkilotlar mablag'i, uy-joy kooperativlari mablag'i hisobiga yoki aholiga imorat qurish uchun yer ajratib, davlat tomonidan yordam berish orqali amalga oshirilgan.

Mustaqillikning dastlabki davridan aholini uy-joy bilan ta'minlashda yangicha yo'l tutilgan. Buni Toshkent shahri misolida ko'rib chiqish maqsadga muvofiqdir. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 1996-yil 31-yanvardagi "Toshkent shahridagi uy-joy qurilishini davlat tomonidan qo'llab-quvvatlashni kuchaytirish to'g'risida"gi farmoni chiqadi. Unga muvofiq qabul qilingan Vazirlar Mahkamasining 1996-yil 8-fevraldagi qarori bilan "Toshkentuyjoyjamg'armabanki" tashkil etilgan. Toshkent shahri aholisi shu bank obligatsiyalari bo'yicha uy-joylarni sotib olish huquqiga ega bo'lgan. Aholi obligatsiyalar bo'yicha sotib olgan uy-joy qiymatining 50 foizi davlat budjetidan qoplangan. "Toshkentuy-joyjamg'armabanki" tashkil topgan dastlabki bir yil ichida 2198 nafar jismoniy shaxs bankda o'z hisob raqamini ochgan. Ulardan 1561 nafari sotib oladigan kvartirasi uchun birinchi badalini to'lab qo'ygan va bankdan kredit olish imkoniga ega bo'lgan. Bank krediti 10 yil muddatga berilgan bo'lib, to'lovi 20 foizdan oshmagan stavka bo'yicha amalga oshirilgan [2].

"O'zbekiston ovozi" gazetasi 1990-yillarning o'rtalarida aholini uy-joy bilan ta'minlash borasida olib borilgan tadbirlar xususida gapirib, "Toshkentuyjoyjamg'armabank" orqali uy olishning afzalliklarini sanab o'tadi. Xususan, gazetada quyidagilar qayd etiladi: "Xo'sh, uy-joy olishdagi bu imtiyozlar nimalardan iborat edi?

Birinchidan va eng muhimi, uy-joy qurilishi qiymatining 50 foizi budjet mablag'lari, ya'ni davlat tomonidan qoplanadi. Ikkinchidan, bo'lg'usi xonadon sohiblari uni sotib olish uchun uy-joy umumiy qiymatining 20 foiziga teng keladigan uy-joy obligatsiyalari paketini xarid qilsa kifoya, qolgan summasiga esa, budjetdan beriladigan mablag'larni hisobga olgan holda u qarzni 10 yil mobaynida uzish sharti bilan uzoq muddatli imtiyozli kredit oladi. Yana bir muhim jihati shundaki, fuqarolar tomonidan uy-joy obligatsiyalarini sotib olishga va banklarning kreditlarini qaytarishga yo'naltiriladigan daromadlar soliqqa tortilmaydi" [3].

1996-yilda Toshkent shahar hokimligi asosan shahar markazidan bir mingta kvartira qurish uchun yer maydoni ajratgan. Loyihalash institutlari bir oy ichida zarur hujjatlarni tayyorlab bergan. Obligatsiyalar bo'yicha uy-joy qurishda "Toshkentuyjoyjamg'armabanki" korporatsiyasi bosh pudratchi bo'lgan. Shuningdek, bu ishga "O'zsanoatfuqaroqurilish" korporatsiyasi, "O'zagroqurilish", "O'zbektransqurilish" uyushmasi, "O'zsuqurilish" konserni kabi respublika tashkilotlari ham jalb etilgan. Qurilishning borishi shahar va tuman hokimliklarining doimiy nazorati ostiga olingan. Uy-joy qurilishi yangi tartibda boshlangan 1996-yilning o'zida obligatsiyalar bo'yicha 216 kvartirali 15 ta bino foydalanishga topshirilgan. Yana 636 kvartira qurilishi tugallanish arafasida bo'lgan. Obligatsiyalar bo'yicha uy-joylar qurilishi uchun 491 million so'mlik imtiyozli kredit ajratilgan. Bu turar joylarning muhandislik inshootlari – ichimlik va oqava suv, gaz, elektr quvvati, telefonlar birinchi quduqqacha budjet mablag'lari hisobidan olib kelingan [4].

Umuman olganda, "Toshkent shahridagi uy-joy qurilishini davlat tomonidan qo'llab-quvvatlashni kuchaytirish to'g'risida"gi Farmon chiqqandan keyin bir yil ichida "Toshuyjoyjamg'armabank" bo'limlarida 2329 nafar fuqaro va 14 yuridik shaxs jamg'arma hisob varaqlarini ochgan. 1908 nafar jismoniy shaxs imtiyozli kredit olish uchun zarur bo'lgan uy-joy paketini xarid qilgan. Shulardan 1433 kishiga umumiy summasi 829,8 million so'mlik kredit shartnomasi rasmiylashtirib qo'yilgan. 1996-yilda tajriba tariqasida 15 ta turar joy binosi barpo etilgan

bo‘lib, foydalanishga topshirilgan [5]. Mazkur turar joylar to‘rt qavatli bo‘lib, Toshkent shahrining Mirobod, Taxtapul, s-26 mavzelari, General Uzoqov, Mannon Uyg‘ur, Beruniy va Forobiy ko‘chalarida qurilgan [6]. Ushbu xonadonlarni 216 ta oila ushbu bank orqali sotib olgan.

Boshqa tomondan, “Toshuyjoyjamg‘armabank” tomonidan qurilgan ayrim uylar aholi noroziligiga sabab bo‘lgan. Arxiv ma‘lumotlariga ko‘ra, 1996-yilda mazkur bank Toshkent shahri Gulobod mahallasining 1- va 2-uy-oralig‘ida ko‘p qavatli uy quradi. Mazkur yangi uy mahallaning to‘yxonasi o‘rniga qurilgan bo‘lgan. Shu sababli, aholi mazkur holatdan norozi bo‘ladi [6]. Ushbu norozilikdan keyin “Toshuyjoyjamg‘armabank” mahallaga yangi to‘yxona qurib beradi va muammo shu bilan yechiladi.

Bundan tashqari, 636 ta xonadonga mo‘ljallangan uy-joy binolari qurilishi rejalashtirilgan. Toshkent shahar hokimligi va “Toshuyjoyjamg‘armabank” aholi takliflarini inobatga olib, 1997-yilgi qurilish dasturida yil davomida 2 mingta kvartirani foydalanishga topshirishni va 1000 ta xonadonga yer maydoni hozirlashni rejalashtirgan [7]. 1997-yilda ushbu turar joylarni qurish uchun 4,5 milliard so‘m talab etilgan [8]. “Toshkent shahridagi uy-joy qurilishini davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlashni kuchaytirish to‘g‘risida”gi farmonni aholi orasida targ‘ib qilish maqsadida davriy matbuot bu haqida izohlar berib borgan. Masalan, “Xalq so‘zi” gazetasi sahifalarida bunday targ‘ibotlarni uchratish mumkin [9].

2000-yillardan boshlab O‘zbekistonda aholining ayrim toifalarini uy-joy bilan ta‘minlashga qaratilgan choralar ko‘rila boshladi. Ayniqsa, o‘qituvchilar, harbiy xizmatchilar hamda yosh oilalarni turar joy bilan ta‘minlashga alohida e‘tibor qaratilgan. Bu jarayonda qaysi hududda mehnat qiluvchi yoki xizmat qiluvchi aholi guruhlari talablari hisobga olingan. yil “Yoshlar yili” deb e‘lon qilinishi munosabati bilan Navoiy shahrida 48 xonadonli va 40 xonadonli ikkita turar joy qurilgan. Bundan tashqari, Zarafshon shahrida 32 xonadonli ikkita turar joy binolari qurilgan [11]. Shuningdek, 2009-yilda Namangan shahrida “Yoshlar shaharchasi” tashkil etilgan. Yosh oilalar uchun umumiy maydoni 8448 kvadrat metr bo‘lgan

2 ta 4 qavatli, 32 xonadonli turar joy binolari qurilib, foydalanishga topshirilgan. Bundan tashqari, o‘sha yilda yana 140 xonadonga mo‘ljallangan 4 ta 5 qavatli, 1 ta 4 qavatli turar joy binolari barpo etilgan. Shuningdek, shaharda 1 ta 7 qavatli 96 xonadonga mo‘ljallangan turar joy binosi, qurilishi tugallanmagan 5 qavatli 40 ta xonadondan iborat umumiy maydoni 3374 kvadrat metr bo‘lgan turar joy binosi qurilishi hamda “Rizo” xususiy firmasi tomonidan 6 ta 2 qavatli kottedj tipidagi turar joy binolari qurilishini nihoyasiga yetkazish ishlari amalga oshirilgan [12].

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, 1991-2015-yillarda aholini uy-joy bilan ta‘minlash davlat siyosatining ustuvor qismlaridan biri sifatida qaralgan. 2000-yilgacha bo‘lgan davrda aholini asosan ma‘lum bir iqtisodiy ko‘mak orqali uy-joy bilan ta‘minlashga qaratilgan ishlar amalga oshirilgan bo‘lsa, 2010-yildan aholini turar-joy bilan ta‘minlashda ularga uylar qurib berish tendensiyasi kuchaygan.

Adabiyotlar ro‘yxati:

1. Бу шунчаки рақамлар эмас: Президентимиз Шавкат Мирзиёев ташаббуси билан мамлакатимизда амалга оширилаётган уй-жой сиёсати ҳақида // Янги Ўзбекистон. – 2021. – №104.
2. Тўлаганов К. Тошкент тажрибаси. Натижа ва истиқбол (Аҳолини уй-жой билан таъминлашдаги тажрибалар хусусида) // Халқ сўзи. – 1997. – № 55.
3. Болиев А. Уй-жой қурилиши: рағбат ва имтиёз // Ўзбекистон овози. – 1997. – № 37.
4. Тўлаганов К. Тошкент тажрибаси. Натижа ва истиқбол (Аҳолини уй-жой билан таъминлашдаги тажрибалар хусусида) // Халқ сўзи. – 1997. – № 55.
5. Болиев А. Уй-жой қурилиши: рағбат ва имтиёз // Ўзбекистон овози. – 1997. – № 37.
6. Жаббаров Ш., Ўтбосаров И. Кучли ижтимоий сиёсат самараси // Халқ сўзи. – 1997. – № 66.
7. ЎзМА, М.35 фонд, 1 рўйхат, 45 иш, 22 varaқ.
8. Болиев А. Уй-жой қурилиши: рағбат ва имтиёз // Ўзбекистон овози. – 1997. – № 37.
9. Жаббаров Ш., Ўтбосаров И. Кучли ижтимоий сиёсат самараси // Халқ сўзи. – 1997. – № 66.
10. Турматов А. Мустақиллик йилларида Навоий вилоятининг архитектура ва қурилиш соҳасидаги олиб борган ишлари // Ўзбекистон архитектураси ва қурилиш. – 2008. – № 5. – Б. 19.
11. Абдурахманов Р. Қишлоқ ва шаҳарларимиз янада обод ва кўркам бўлсин! // “Ўзбекистон архитектураси ва қурилиши” журнали. – 2009. – № 1. – Б. 12.

ЎЗБЕКНИНГ АЙВОНИ – ЭЗГУЛИКЛАР АЙВОНИ

Аннотация: Мазкур мақолада Сирожиддин Саййиднинг ўзбек миллий руҳиятини акс эттирган шеърлари таҳлилга тортилган. Миллий меъморчилик билан боғлиқ бўлган сўзларнинг поэтик кўлами атрофлича тадқиқ қилинди. Шоирнинг бадий топилмалари ўрганилди.

Таянч сўзлар: миллийлик, халқчиллик, улугворлик, айвон, ватанпарварлик, бадий санъатлар, поэтик топилмалар.

КРЫЛЬЦО УЗБЕКА – КРЫЛЬЦО ДОБРОДЕТЕЛЕЙ

Аннотация: В данной статье анализируются стихи Сироджиддина Сайида, отражающие узбекский национальный дух. Подробно исследован поэтический объем слов, связанных с национальной архитектурой. Изучены творческие находки поэта.

Ключевые слова: национализм, архитектура, великолепие, крепость, крыльцо, порог, патриотизм, изобразительное искусство, поэтические находки.

THE PORCH OF THE UZBEK IS THE PORCH OF VIRTUES

Abstract: In this scientific article, Sirojiddin Sayyid's poems reflecting the Uzbek national spirit are analyzed. The poetic scope of words related to national architecture was thoroughly explored. The poet's artistic findings were studied.

Key words: nationalism, architecture, magnificence, fortress, porch, threshold, patriotism, fine arts, poetic findings.

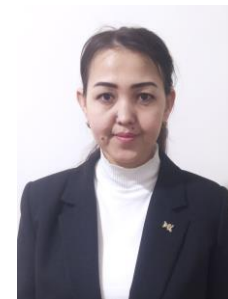
“Оҳангли, вазли, туйғули, завкли, ўйчил, одам юрагини ҳаққиртирадиган – образли тафаккур намуналари шеър бўлади”. Шоир Сирожиддин Саййид ижодида бундай образли тафаккур намуналари талайгина. Шоир яратган бадий образлар халқчиллиги, миллий руҳиятимизга яқинлиги билан ажралиб туради. Жумладан, меъморчилигимизнинг асосий қисмларидан саналган айвон шоир ижодида тамомила бадийлик кашф эта олган. Диққат қилинса, шоир ижодида айвон сўзи кўп кўзга ташланади ва турли хил бадий вазифаларни зиммасига олади. Ўзбекистон халқ шоири Жуманиёз Жабборов “Шоирнинг қалб айвони” мақоласида бу ҳақда тўхталиб ўтган: “Ўзбекнинг энг кўркем маскани бўлмиш “Айвон”ни умумлашмага – жаҳонга кенг очилган қалб айвонига айлантира олди” [4,5]. “Нечун” шеърда айвон мажозий маънода

қўлланилиб, ўзига юклатилган бадий вазифани бажарган:

Юрагимнинг айвонига

Меҳмон бўлган меҳмонларим.[3,18]

Шеърда лирик қаҳрамоннинг дўстларининг номақбул қилиқларидан, хатти-ҳаракатларидан ўртанган дил розлари мужассам қилинган. “Уч томони берк, олди очик хона” [5] деб таърифи келтирилган бу сўз ўзбек халқининг миллий қадриятларини кўрсатувчи образ сифатида аллақачон қалбларга кўчган. Юртдошларимизнинг дўст-биродарлар, яқин қариндошлар, қўни-қўшнилар билан ўтказадиган энг файзли, шодиёна давралари айвонларни тўлдирган ҳолатларда кўтаринкилик билан ўтказилади. Меҳмонлар ўрин оладиган жой экан айвон. Мана шу фикрни шоир асосли равишда қўллаб, дўстларига меҳр кўрсатганлигини, уларга

**Намуна Назарова,
мустақил
тадқиқотчи**

E-mail:

namuna@gmail.com

<https://orcid.org/>

[0009-0010-](https://orcid.org/0009-0010-7050-0010)

[7050-0010](https://orcid.org/0009-0010-7050-0010)